

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

16. Парамонов В., Строков А., Столповский О. Аналитика Китай-Дальний Восток. Экономическое присутствие Китая в Туркменистане. 06.08.2009.
<http://www.easttime.ru/analitic/>.
17. Центральная Азия. 03/01/2014 16:01. <http://news.tj/ru/news/>
18. Кузьмина Е.М. Геополитика Центральной Азии. М. «Наука». 2007; Лаумулин М. «Большая Центральная Азия»; 25-34 бет

УДК 323.1(574)

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОСАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР МӘСЕЛЕСІ

Тоғжанова Бақыттыгүл Ералықызы

tom_8994@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Аймақтану мамандығының студенті

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Қ.Ғ.Даркенов

Қазіргі таңда, этносаарлық қатынастар мәселесі дүниежүзі бойынша өзекті рөлді атқарып келеді, оның себебі, әлемде шамамен 200 мемлекетте өмір сүретін 5000 – нан аса этнос пен этностық топтардың болуымен байланысты. Сондықтан да полиэтникалық мемлекеттер үшін бұл мәселе өзекті маңызға ие болып табылады, өйткені қандай қоғам болмасын оның тұрақтылығын сақтайтын этносаралық және дінаралық келісімдер. Соңғы уақыттарда этникалық және діни карама-қайшылықтар мен қақтығыстардың көбейіп кеткеніне куә болып отырмыз.

Осы мәселе барысында, Қазақстан жалпыадамзаттық және демократиялық құндылықтарға бағытталған, жаһандану үрдісіне сәйкес әрекет ете алатын және этносаралық төзімділікті құра алатындай нақты өзінің этноұлттық концепциясын жасай алды деуге болады.

Этноұлттық саясат демократиялық қағидаттарға, этностық топтар мен азаматтарға қатысты болған тарихына, мәдениетіне, тілдеріне негізделген.

Тәуелсіздік алғаннан бергі уақыт аралығындағы Қазақстанның басты жетістігі – әртүрлі этностар мен конфессиялардың өкілдері арасында шиеленіс пен қақтығысқа жол бермей бейітшілік пен келісімді сақтай алуы. Қазақстанның бұл жетістігін әлемдік қауымдастық елдері әділетті түрде жоғары бағалады. Жаһандану үдерісін, оның қайшылықтары мен қауіп- қатерлерін мемлекеттің объективті бағалау барысы діниаралық және конфессияаралық диалог пен төзімділікті нығайту, дін саласын дамытудағы алдын ала ескерту мен профилактикалық шараларын қабылдауды қамтамасыз етті. Қазақстандағы толеранттылық саяси мәдениеттің нормасы ғана болып қоймай, демократиялық мемлекетті құрудағы негізгі шешуші қағидаттарының бірі болып табылды.

Қазақстан халық Ассамблеясының ХҮІ сессиясында, Қазақстан Республикасының Президенті Н.А. Назарбаев: «... толеранттылық Қазақстан жемісті және сенімді түрде дамуының маңызды факторына айналды. Аталған қағидаттар мемлекетіміздің сыртқы және ішкі саясатының рухын анықтайды», - деп көрсетті.

Ұлттық саясатты құруда біз Қазақстан халқының этникалық құрамын және оның құрылу үрдісін ескере отырып, тарихтан тәлім алып, көз жүгірткеніміз жөн. Осы себепті еліміздің құнды игілігі отындық және шетелдік сарапшылардың мақұлдап кеткен этникалық және діни салалардағы келісім екені айдан анық [1]

Сарапшылардың мәліметі бойынша, қазіргі кезде Қазақ елі 140 этностар мен 17 конфессиялар өкілдерінің туған мекеніне айналғаны атап көрсетіледі. Елдегі этносаралық және конфессияаралық жағдайды сараптаманың нәтижесі бойынша қарағанда оның тірегінің мықтылығын көрсетеді. Конфессия көпшілігінің рухани иерархиясы мен ұлттық элиталары әрекет етуші билік жанына шоғырланған және оның сақталуына деген мүдделігін көрсетеді.

Бүгінгі көрсеткіш бойынша, байырғы тұрғындардың өкілдері мемлекетте 63,1 %-ды құраса, және қалған 36,9 пайыз қазақстандықтарды титулды ұлттар өкілдері қатарынан емес деп санасақ орынсыз және күшпен басқару режиміне салуға болар еді [2].

Қазақстандағы қазіргі ішкі саяси жағдай жалпы алғанда тұрақтылығымен сипатталып отыр. Өртүрлі этникалық топтар олардың өмір сүріп жатқан аймақтарындағы этносаралық қатынастарды оңтайлы және тілектестік сипатта деп бағалап отыр.

Қазақстанның өзінің қоғамы, соңғы кездегі елдің этносаралық өзара қатынастары айтарлықтай өзгерістерге ұшырады. Экономикалық және саяси реформаларды жүргізу барысында жаңа әлеуметтік топтар құрылды, қоғамда ойлау еркіндігі мен толеранттылыққа жол ашық. Елде өздерінің қызметтерін жүзеге асыру үшін оңтайлы жағдай жасалған, діниаралық диалог үдерісі белсенді іске асуда, діни наным-сенім еркіндігі Конституцияда бекітілген және 1992 жылы «діни наным-сенім және діни бірлестіктер еркіндігі туралы» ҚР Заңымен қабылданған.

Қоғамды демократияландыру Қазақстан халқының мәдениеттері мен тілдерін дамуы және қайта өркендетуі үшін жағдайды қамтамасыз етті. Аталған даму барысы барлық қазақстандық этностардың азаматтық қауымдастығы негізінде іске асып отыр, артынша, этносаралық қатынастардың үйлесімділігінің нығаюына септігін тигізеді.

Қазақстан мәдениеттер мен діндердің өзара жақындасуы үрдісінің негізін қалаушы болып табылды. Астанада үш мәрте әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезі өткізілді, бұл бүкіл әлемге тамыр жайып келе жатқан еліміздің діниаралық қарама-қайшылықтар қаупін төмендетудегі басты еңбегі болды десек қателесейміз [3]

Осы жерде Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 1- наурызындағы Жарлығымен құрылған **Қазақстан халқы Ассамблеясы** маңызды рөл атқарып отыр. Идея негізінен 1992 жылы І этностық форумда еліміздің тәуелсіздігіне орай мемлекет басшысымен жасалды. Форумда елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаев : «Қазақстандықтардың бір ғана ұрпағы біздің басты игілігімізді – халықтар достығын жасаған жоқ. Қайта қарастыра отырып, біз бұл байлықты жоюымызға, игі дәстүрлерді ұмытуға хақымыз жоқ. Сондықтан да форумды тұрақты негізге ауыстырып, жаңа қоғамдық институт құруымыз керек», - деді.

Қазіргі ҚХА әртүрлі этностық мүдделердің тепе-теңдігін қолдау және қоғамдық келісімді нығайту бойынша шынайы нағыз механизмге айналды. Біздің елде ол барлық ұлттық-мәдени орталықтарды, елімізде қоныстанып жатқан барлық этникалық азшылықтардың өкілдерін біріктіреді. Жоғарыдан төменге қарай жасалған, Қазақстан халқының кіші ассамблеясы негізінен билік пен этникалық элита арасындағы диалог алаңы деуге болады. Осы құрылым өздерінің мәселелерін және олардың шешу жолдарын жоғарғы билікті деңгейге көтереді (республикалық деңгейде – Президент, жергіліктіде - әкімдер), ал Президент осы вертикаль арқылы өз саясатының қолдауын табады [4]

Сонымен қатар, этносаралық қатынастардың жағдайына кері септігін тигізетін объективті факторлар қатары да бар: әлемдік қаржы-экономикалық дағдарыс және Қазақстан үшін оның салдары, өмір сүрудің төмен деңгейі және әлеуметтік қайта жіктелудің күшеюі, жұмыссыздық және қылмыстың өршуі, қоғамның жеткіліксіз құқықтық мәдениеті, этникалық өзін оқшаулану үрдісінің көрініс табуы, миграциялық көші-қон сипатының өзгеруі мен күшеюі. Осы жіктеп берген факторларымыз этникааралық қатынастардың жағдайына тұрақсыз түрде әсер етуі және қалыптасқан этносаралық толеранттылық пен қоғамдық келісімге және ұлттық бірліктің құрылу процесіне залалын тигізуі мүмкін.

Жоғарыда аталған мәселер бойынша этносаралық жанжалдарды шешудің үш деңгейін атап кеткеніміз жөн:

- Әлеуметтік-экономикалық өсуді қамтамасыз ету;
- Этносаралық келісім мен келіссөздерді (ҚХА) қамтамасыз етуде саяси жағдайларды құру;
- Этносаралық жанжалдардың профилактикасы бойынша арнайы шаралар.

Қазақстанда этносаралық жанжалдардың алдын алу мен профилактикасы саласында тәжірибе жасалды, соның ішінде мониторинг және халықты ағарту жолы арқылы жүргізілді.

2009 жылы мәдениет және ақпарат Министрлігімен «этносаралық қатынастар саласындағы жұмыстарды жетілдіру жөніндегі анықтамалық материал» дайындалды, «этносаралық саясат саласындағы мемлекеттік органдардың жұмысын ұйымдастыру» бөлімінде этносаралық қатынастардың мониторингін ұйымдастыру мәселесін және этносаралық жанжалдардың алдын алуы қарастырылды.

Мониторингке көптеген шаралар комплексін жатқызамыз, ол этносаралық жағдай туралы ақпараттарды сараптауға және сақтауға, өңдеуге, жинауға бағытталған. Ол этносаралық жанжалдарды жобалауға бағытталған және олардың пайда болуына, сонымен қатар, олардың салдарларын бақылауға мүмкіндік береді. Мониторингтің негізгі мақсаты этносаралық жағдай туралы толық және уақытылы ақпаратты беру болып табылады, этносаралық жанжалдар туындаған кезде барабар негізгі шешімдерді қабылдауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, этносаралық жанжалдарды реттеуде қысқа мерзімді уақытта төменде берілгендерді сараптау қажет:

- Жанжалдардың тараптары мен себептерін анықтау;
- Жанжалдың ушығу деңгейіне баға беру;
- Қатысушылардың мақсаттары мен ниеттерін зерделеу;
- «көшбасшаларды» анықтау;
- жанжалды шешудің оңтайлы нұсқасын анықтап беру;
- қатысушылармен жұмысты реттеу, әсіресе, олардың көшбасшыларымен қатынасты реттеп, бейбіт келісімге келуге ыңғайлану.

Кез келген ұлт пен дін өкілдерінің азаматтарының құқықтары мен еркіндіктерін қадағалау – Қазақстанның этносаралық саясатының базалық қағидасы болып табылады. Олар стратегиялық міндеттердің шешімі негізінде жатыр – ұлттық азшылықтардың қажеттіліктерін қанағаттандыру. Олардың ішіндегі бастысы мәдениетке, білімге және туған тілін сақтауға қатысты. Елімізде ұлтаралық келісімді қолдау жүйесі қалыптасты, оның басты қағидаты – қоғам және мемлекет диалогы.

Әлемдік қауымдастықта белсенді қатысушы мүше ретінде, мемлекетіміз ауқымды міндеттерді – қоғамның динамикалық өсімін, ұлттардың теңдей және толыққанды дамуын, халық бірлігі мен дамуын қамтамасыз етуді шешеді.

Қазақ мемлекеттілігінің мәнді идеялары туралы айта отырып, Қазақстан Республикасы Президенті Нұрсұлтан Назарбаев, Қазақстан халқының тұтастығы идеясының негізгі доминанттық күшке ие екенін атады. «Әрбір қазақстандық, ұлттық тегіне қарамастан, ол Қазақстан – оның қанына сіңгендей, оның туған мемлекеті екенін ұғынуы керек және әрқашан оның құқықтары мен еркіндігін сақтауға дайын болуы керек. Тек осы кезде ғана қазақстандық патриотизм сезімін ұялатып, оған тәрбиелеуде негізгі тірек қалыптасады. Осы жағдайда ғана азаматтар мемлекетке тиесілі болатын намыс сезімі оянады, нәтижесінде қазіргі Қазақстан ретінде қарайды» деген болатын [5]

Полиэтникалық мемлекет үшін этносаралық келісімді нығайту міндеті шын мәнісінде «өмір сүру үшін басты құндылық», демократияға жылжудың құрамдас бөлігі болып табылады, бұл елдің дамуына және іске асырылатын қайта жаңғырудағы жетістік үшін өте қажетті.

Қазіргі әлем жаңа идеялардың жоқтығын ерекшеленіп отыр: ең алдымен, этносаралық, дінаралық және мәдени келіспеушіліктердің алдын алудағы идеялардың болмауы.

Еліміздің тәжірибесі көрсеткендей, бірнеше этностар мен конфессиялардың болуына байланысты, мәдениаралық және дінаралық диалогтың жаһандық өзіндік үлгісін жасап, оны іс жүзінде жүзеге асыруға мүмкіндік берді.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Назарбаев Н.А. «Ассамблея народа Казахстана: Доверие, Традиции, Транспарентность, Толерантность». Выступление на XVI сессии Ассамблеи народа Казахстана. Официальный сайт Президента Республики Казахстан // <http://www.akorda.kz>
2. Доклад Президента РК Н.А.Назарбаева на I сессии АНК // Официальный сайт Президента РК. www.akorda.kz
3. *Мариян Абишева*: «Какую модель межэтнических отношений мы строим?»
http://vlast.kz/article/kakuju_model_mezhjetnicheskikh_otnoshenij_my_stroim_prodlzhenie_diskus_sii-2689.html
4. Додолев М.А.: Институт всеобщей истории РАН. – Москва.: ИВИ РАН, 2000.
5. Материалы к XIX сессии Ассамблеи народа Казахстана, Астана, 2012.

УДК 314.5(4/5)

ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНДЕГІ МИГРАЦИЯ МӘСЕЛЕСІНІҢ АУҚЫМАЛУЫ ЖӘНЕ ТҮРЛЕНУІ

Файзова Мария Қазиханқызы

maria130193@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Халықаралық қатынастар факультеті,

«Аймақтану» мамандығының студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Б.Қ.Қилыбаева

Миграция мәдениеттердің өзара сіңісуі, өмір сүру салтындағы айырмашылықтар мен оның деңгейін еңсеруде, еңбек ресурстарын қайта бөлуде маңызды қызмет атқаратын қазіргі динамикалық қоғамның бөлінбес бір бөлшегі. Миграцияның әлемдегі дамуы қарама-қайшылыққа толы. Жаһандану процесі өндірістің барлық факторларының- капитал, тауар, ақпарат, еңбектің ырықтандыруын топшаласа, ал мемлекеттер миграцияны ұлттық қауіпсіздік контекстінен қарастырады.

Соңғы жылдары миграция ЕО-тың халықаралық күн тәртібінің басты тақырыбына айналды. ЕО-тың ішкі саясатын жүргізуге қатысты сұрақ Брюссел саясатының негізгі саяси өлшемі болып табылады. Бүгінгі таңдағы миграция күрделі де, көп компонентті көптеген мемлекеттер тартылған процесс. Соңғы уақытта халықаралық ұйымдардың миграциялық сфераға араласуын ұлғайтты. Бұл жалпыеуропалық миграциялық стратегия мен әлемдегі адам құқықтары мәселелерін қарастыруға түрткі болды. ЕО пен оған кірмейтін мемлекеттер арасындағы миграциялық ағынды басқару сұрақтарында үйлесімнің жоқтығы еуропаның күн тәртібіне еуропалық елдер арасында реттескен, өзара келісілген саяси қадамдар қажеттілігі пікірталасын алып келді.

Жеке елдердегі және бүкіл әлемдегі халық санына, құрамы мен орналасуына миграцияның тигізетін әсері үлкен. Экономика, саяси, ұлттық, діни, экологиялық, өзге де себептер миграцияны тудырушы факторлар болып табылады. Қазіргі таңда ЕО елдеріндегі миграциялық ахуал өте күрделі. ЕО елдеріндегі миграцияның түрленуі де әр қилы.

Батыс Еуропаның экономикалық дамуы, дамушы елдер және оңтүстік еуропа бөлігінен мигранттарды тартуда негізгі факторға айналып, 20 ғасырдың екінші жартысының миграция процесстерінің басты сипатын қалыптастырды.

1950-1960 жылдары Оңтүстік Еуропа (Португалия, Греция, Италия, Испания, Югославия, Түркия) мен жаңадан тәуелсіздігін алған отар елдерден ГФР, Франция, Нидерланды, Бельгия, Скандинавия елдеріне үлкен көлемді жұмысшылар келді. 1950 жылдан бастап, 1992 жылға дейін, 42 жыл аралығында Батыс Еуропадағы шет елдіктер саны жергілікті тұрғындармен салыстырғанда 1,3% дан 4,9% -ға артты.[1]